

VERSLAG VAN DE LANDELIJKE STOOKOLIESLACHTOFFERTELLING 1980

Als onderdeel van de RSPB- International Beached Birds Survey
23 & 24 febr. 1980

1. Inleiding.

Al vele jaren organiseert de engelse RSPB (Royal Society for Protection of Birds) internationale stookolieslachtoffertellingen. Normaliter verzorgde de NJN het telwerk langs de Nederlandse kust, maar aangezien hier in 1978 een eind aan kwam leek het niet meer dan logisch deze tellingen binnen ons onderzoek in te passen.

Begin februari '80 werden we hiervan op de hoogte gesteld en het is dan ook verwonderlijk dat toch een zo groot deel van de kust (162 km.) in twee dagen kon worden geteld. Bij deze dan ook alle medewerkers hartelijk bedankt. Hopelijk kan er ook in 1981 weer op ieders steun worden gerekend.

In dit verslag een beknopt overzicht van 1. de resultaten op onze kust en 2. een vergelijking met het telwerk in omliggende landen.

2. Telwerk 23 & 24 februari 1980.

Een overzicht van tellers en trajekten;

1. Walcheren	22 km.	E.A.M. Camphuysen
2. Hoek v. Holland - Monster	7 km.	J.A. Dijkhuizen
3. Scheveningen - Katwijk	14 km.	G. Dumay
4. Katwijk - Noordwijk	5 km.	J. van Dijk
5. Noordwijk - Zandvoort	14 km.	R. de Mooij
	14 km.	C.J. Camphuysen cs. (1 mrt)
6. Zandvoort - IJmuiden	8½ km.	P. Böhre cs.
7. IJmuiden - Egmond	17 km.	R. Mantel, C. Braat
8. Egmond - Camperduin	14 km.	J.E. den Ouden
9. Camperduin - Callantsoog	13 km.	M. Platteeuw
10. Callantsoog - den Helder	13 km.	F.v.d. Ende cs.
11. Texel	11 km.	F.J. Maas
12. Vlieland	12 km.	G. Jonker, C.J. Camphuysen
13. Terschelling	11½ km.	T. Mank, K.v. Oorden

Zie ook figuur 1.

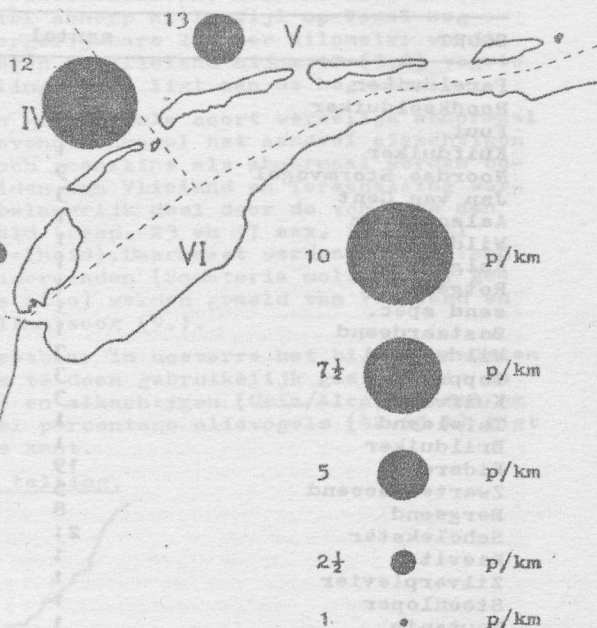
3. Methode en bijzondere omstandigheden.

Als te doen gebruikelijk, steeds met zoveel mogelijk mensen een zo groot mogelijk strandoppervlak afzoeken. Zodra dit bij gebrek aan medewerkers onmogelijk was werd de stormlijn in ieder geval geteld om daarmee de bulk van de kadavers te vinden (zonder bijzondere omstandigheden wordt op de stormlijn normaal 80-90 % van de vogels gevonden). In 1 geval (5.) bleek de stormlijn niet onderzocht en werd een aanvullende telling gehouden op 1 mrt. Tijdens en/of voorafgaande aan de tellingen was er geen sprake van bijzondere omstandigheden als olielozingen, vorst, storm e.d. De hoeveelheid slachtoffers kan dan ook als "normaal" worden beschouwd. Voor zover bekend hadden zich geen abnormale calamiteiten op zee voorgedaan naast de gebruikelijke lozingen.

4. Resultaten Nederlandse kust.

Figuur 1. laat zien dat de hoeveelheid vogels op de kust gedurende febr. 1980 uiterst homogeen verspreid is. Alleen de Noordzeekust van de Waddeneilanden (11.-13.) brengt enige opzienbarende vondsten aan het licht, en dan met name van de kant van Vlieland. Langs de gehele Noord- Zuid Hollandse en Zeeuwsche kust variëren de hoeveelheden vogels per km. van 1.6 - 3.0, met twee uitschieters naar beneden (2. en 6. met resp. 0.4 en 1.2 p/km.). Dit is een voor de maand februari relatief laag kilometergemiddelde (archief). Normaal wordt in deze maand met gemak 2.0 - 4.5 gemiddeld geteld.

NOORDZEE

DEELGEBIEDEN.

- I. Zeeuwse en Zuidhollandse eilanden
- II. Hoek van Holland tot IJmuiden
- III. IJmuiden tot den Helder
- IV. Texel en Vlieland
- V. Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog
- VI. Groninger en Friese kust

Afsluitdijk

NEDERLANDSE KUST

figuur 1. Verdeling van de vondsten aan de Nederl. kust 23/24-2-'80. (vo de nrs. 1 t/m 13 zie paragraaf 2.)

De 2. ste bolten geven het km.-gemiddelde per trekt aan.

SOORT	aantal	p/km	olie	perc.
Parelduiker	1	} 0.03	0-1	0-100
Roodkeelduiker	4		3-3	75
Fuut	12	} 0.08	5-7	42- 58
Kuifduiker	1		-	0
Noordse Stormvogel	9		4-6	44- 67
Jan van Gent	3		1-1	33
Aalscholver	1		-	0
Wilde Zwaan	1		1-1	100
Kolgans	1		1-1	100
Rotgans	1		0-1	0-100
eend spec.	1		0-1	0-100
Bastaardeend	1	} 0.27	-	0
Wilde Eend	3		0-2	0- 67
Toppereend	3		3-3	100
Kuifeend	3		-	0
Tafeleend	1		-	0
Brilduiker	1		0-1	0-100
Eidereend	19		11-13	58- 68
Zwarte Zee-eend	5		2-5	40-100
Bergeend	8		4-4	50
Scholekster	21		6-6	29
Kievit	1	} 0.18	0-1	0-100
Zilverplevier	1		-	0
Steenloper	1		0-1	0-100
Houtsnip	1		0-1	0-100
Wulp	1		-	0
Tureluur	3		-	0
Bonte Strandloper	1		-	0
meeuw spec.	8		6-8	75-100
Grote Mantelmeeuw	18	} 1.46	6-9	33- 50
Kleine Mantelmeeuw	2		-	0
Zilvermeeuw	71		17-45	24- 63
Stormmeeuw	47		11-30	23- 64
Kokmeeuw	38		11-31	29- 82
Dwergmeeuw	5		2-3	40- 60
Drieteenmeeuw	53		33-44	62- 83
alkachtige spec.	3		3-3	100
Alk	16	} 0.56	13-15	81- 94
Zeekoet	71		59-63	83- 89
Kleine Alk	2		2-2	100
Meerkoet	12	Merel		1
Waterhoen	2	Spreeuw		1
Kip	2	Zwarte Kraai		3
Fazant	1	Kauw		3
Postduif	5	kraai spec.		1
vogel spec.	8			
totaal vondsten:	482	olie: 204-312 (42-65 %)		
vondsten per km:	2.7			

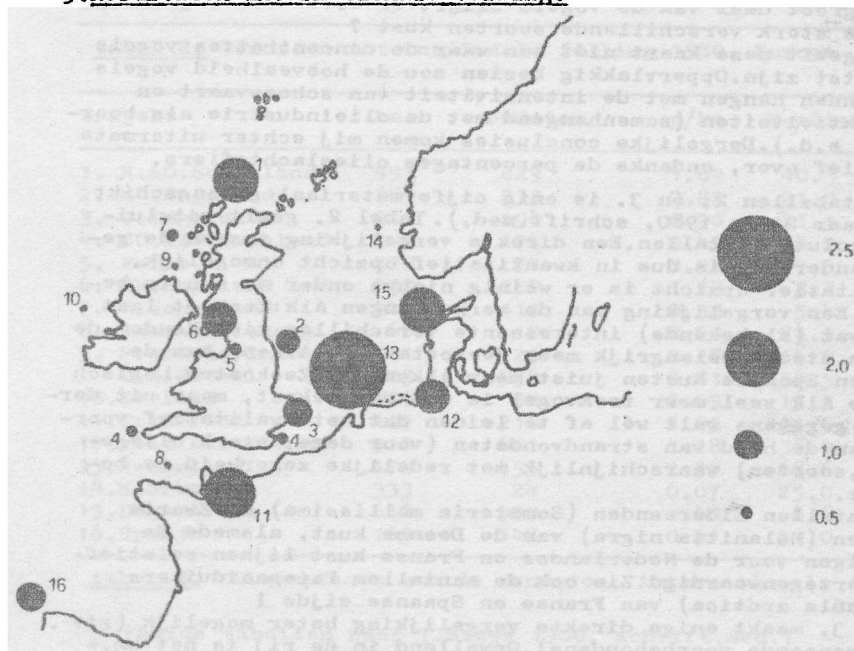
tabel 1. Vondsten landelijke telling 1980, Nederlandse kust

De hoeveelheid vogels op de Waddeneilanden, normaal toch wel wat groter, steekt echter relatief scherp af. Terwijl op Texel nog een met de Hollandse kust vergelijkbare 2.7 per kilometer wordt vastgesteld, worden daarentegen op Vlieland bijna 10 (9.2) vogels p/km. gevonden. Ook Terschelling (4.8) ligt aan de hoge kant.

Tabel 1. laat zien dat van geen enkele soort werkelijk abnormaal grote hoeveelheden werden gevonden. Hoewel het aandeel alkachtigen relatief groot is kan dit toch geenszins als abnormaal worden beschouwd. De hoge km.-gemiddelden van Vlieland en Terschelling worden echter voor een niet onbelangrijk deel door de vondsten aan Zeekoeten (*Uria aalge*) bepaald (resp. 23 en 17 exx. in totaal 56 % van de landelijke hoeveelheid). Daarnaast werden op Vlieland 18 (van de landelijke 19) Eiderenden (*Somateria mollissima*) gevonden. Kleine Alken (*Plautus alle*) werden gemeld van Vlieland en het traject Camperduin - Callantsoog (9.).

In tabel 1. is tevens afleesbaar in hoeverre het bij de vondsten om olieslachtoffers gaat. Als te doen gebruikelijk gaat het in de gevallen van duikers (*Gavia*) en alkachtigen (*Uria/Alca*) meestal om olieslachtoffers. Het algeheel percentage olievogels (42-65 %) ligt echter duidelijk aan de hoge kant.

5. Resultaten Internationale telling.

figuur 2. Verdeling van de vondsten over de verschillende Europese kustgebieden (naar T. Stowe schrift. med.)
De zwarte bollen geven het km.-gemiddelde aan.
(voor de nrs. 1 t/m 16, zie paragraaf 5.)

In totaal werd niet minder dan 4750 km. kust onderzocht. Het overgrote deel hiervan werd uiteraard op de Britse eilanden geteld. De preciese verdeling (corresponderend met fig. 2.) is als volgt:

1. N. en O. Schotland
2. NO. Engeland
3. O. Engeland
4. ZO. en ZW. Engeland
5. Wales
6. NW. Engeland
7. W. Schotland
8. Kanaaleilanden

9. N. Ierland
10. Ierland
11. Frankrijk
12. West Duitsland
13. Nederland
14. Noorwegen
15. Denemarken
16. Spanje

verantwoording: 1-9.T.Stowe (RSPB)
 10. V. O'Brien
 11. M.A.Thomas
 12. A.Schuster

13. C.J.Camphuysen
 14. S.Eldoy
 15. N.Hammond
 16. I.de Boroviczeny

Hoewel de verdeling in figuur 2. mogelijk op het eerste gezicht tamelijk chaotisch overkomt, is er toch wel degelijk enige lijn in te bespeuren. Grote aantallen vogels in het oostelijke Noordzeegebied, de Ierse Zee en Noord Schotland, kleine aantallen aan de direkt aan de Oceaan grenzende deelgebieden (met als enige wezenlijke uitzondering de Spaanse kust (16.)).

In hoeverre de verschillende tellingen goed vergelijkbaar zijn is echter sterk de vraag. Wat zal een waarnemer vinden op een steile klippenkust, vergeleken met een teller op een zandstrand? Een hoe groot deel van de vogels blijft er bovendien liggen op deze twee sterk verschillende soorten kust? Daarbij geeft deze kaart niet aan waar de concentraties vogels het grootst zijn. Oppervlakkig bezien zou de hoeveelheid vogels samen kunnen hangen met de intensiteit van scheepvaart en andere activiteiten (samenhangend met de olieindustrie als booreilanden e.d.). Dergelijke conclusies komen mij echter uitermate speculatief over, ondanks de percentages olieslachtoffers.

In de tabellen 2. en 3. is enig cijfermateriaal gerangschikt (alles naar Stowe 1980, schrift.med.). Tabel 2. geeft uitsluitend absolute aantallen. Een direkte vergelijking tussen de gebieden onderling is dus in kwantitatief opzicht onmogelijk. In kwalitatief opzicht is er weinig nieuws onder de zon te bespeuren. Een vergelijking van de verhoudingen Alk:Zeekoet laat echter wat (al bekende) interessante verschillen zien. Rondom de Noordzee steeds belangrijk meer Zeekoeten dan Alken, aan de Franse en Spaanse kusten juist meer Alken dan Zeekoeten. Logisch omdat de Alk veel meer trekvogel is dan de Zeekoet, maar uit dergelijke gegevens valt wel af te leiden dat het kwalitatief voorkomen aan de hand van strandvondsten (voor deze, sterk oliegevoelige, soorten) waarschijnlijk met redelijke zekerheid te bepalen is.

De aantallen Eidereenden (*Somateria mollissima*) en Zwarte Zee-eenden (*Melanitta nigra*) van de Deense kust, alsmede de alkachtigen voor de Nederlandse en Franse kust lijken relatief zwaar vertegenwoordigd. Zie ook de aantallen Papegaaiduikers (*Fratercula arctica*) van Franse en Spaanse zijde!

Tabel 3. maakt enige direkte vergelijking beter mogelijk (zie eerder genoemde voorbehoudens). Opvallend in de rij is het km.-gemiddelde voor de Nederlandse kust. Behalve dat er hier naar verhouding de meeste vogels werden gevonden is het aandeel olieslachtoffers aan de hoge kant (het percentage is hier over een geringer aantal soorten berekend dan in paragraaf 4.). Met in achtneming van het aantal vondsten en onderzochte kilometers spant Nederland hierbij een ietwat macabere kroon. Zonder meer opvallend laag is het percentage olievogels aan de Deense kust, en aan de kusten van NW. Engeland en W. Schotland. De laatste kolom in de tabel geeft (voor de zoveelste keer) aan dat olie nog steeds de voornaamste doodsoorzaak was voor de verschillende soorten alkachtigen.

km. onderzocht:	U.K. 2403	Ierl. 436	Fr. 117	W.Dld 510	NL. 176	Nw. 333	Dm. 612	Sp. 163
duikers	4	1	6	8	5	-	22	-
futen	4	-	2	11	13	-	17	-
Noordse Stormv.	100	1	1	6	9	-	6	1
Jan van Gent	29	-	9	1	3	-	2	18
aalscholvers	109	5	9	4	1	7	8	1
Eidereend	118	-	-	174	19	1	301	-
Zwarte Zee-eend	21	1	3	75	5	-	232	1
ov. 'seaduck'	14	-	-	19	4	1	14	-
ov. eenden	87	1	1	46	32	-	115	-
steltlopers	103	1	5	67	30	-	19	2
meeuwen	776	15	38	152	189	9	222	64
Drieteenmeeuw	73	1	14	9	53	2	15	-
Alk	90	3	57	5	16	-	-	21
Zeekoet	373	8	29	24	71	2	15	3
Papegaaiduiker	14	-	39	-	-	1	2	37
ov. alkachtigen	16	1	2	-	5	1	-	-
diversen	3	-	1	-	-	-	-	-
TOTAAL	1934	38	216	601	455	24	990	148

tabel 2. Vondsten internationale telling 1980, Europa

trajekt	km.	vondsten	p/km	%-olie	%-olie alkachtigen
1. N.&O.Schotland	491	829	1.69	40.3	58.4
2. NO.Engeland	285	233	0.82	21.0	49.4
3. O.Engeland	216	194	0.90	21.1	81.0
4. ZO.&ZW.Engeland	409	174	0.43	58.0	77.8
5. Wales	220	74	0.34	47.3	85.7
6. NW.Engeland	239	282	1.18	3.2	26.9
7. W.Schotland	341	111	0.33	5.4	9.1
8. Kanaaleilanden	60	12	0.20	83.3	100.0
9. Noord Ierland	141	25	0.18	16.0	40.0
U.K.Totaal	2403	1934	0.81	30.5	60.5
10. Ierland	436	38	0.09	15.9	-
11. Frankrijk	117	216	1.85	51.9	66.9
12. West Duitsland	510	601	1.18	36.9	-
13. Nederland	176	455	2.59	68.6	90.2
14. Noorwegen	333	24	0.07	25.0	75.0
15. Denemarken	612	990	1.62	8.6	20.0
16. Spanje	163	148	0.91	51.0	-

tabel 3. Uitwerkingen van de vondsten, internationale telling '80, Europa

(beide tabellen naar T.Stowe 1980, schrift.med.)

Amsterdam, dec.1980

C.J.Camphuysen